

Rättsordningen

Den svenska rättsordningen är det system av rättsregler som gäller i Sverige. Den omfattar både **privaträttsliga regler** (som gäller mellan enskilda personer, företag och andra sammanslutningar) och **offentligrättsliga regler** (som gäller mellan det allmänna – t.ex. myndigheter och skolor – och enskilda).

Svensk gällande rätt är de rättsregler som gäller just nu. Det är inte samma rättsordning som för 50 år sedan – vad som är gällande rätt förändras ständigt och speglar rådande attityder och värderingar i samhället. Ett annat ord för rättsregel är norm.

Det finns många olika typer av normer, t.ex. lag, grundlag, förordning och myndighetsföreskrift. Ibland överensstämmer rättsregler med moralregler, ibland inte. Det kan exempelvis anses omoraliskt att ljuga för sin kompis, men det finns ingen rättsregel som direkt förbjuder det. (Det kan dock finnas brott där ett vilseledande är ett moment i brottsbeskrivningen – mer om det när ni läser straffrätt.)

Skillnaden mellan rättsregler och moralregler är att staten inte kan vidta tvångsåtgärder mot den som bryter mot en moralregel. Om du bryter mot en rättsregel kan däremot det allmänna ingripa och, om det behövs, använda tvång för att "återställa ordningen".

En rättsregel är ofta uppbyggd av ett rättsfaktum ("om...") och en rättsföljd ("...så..."). Exempel:

Om jag lånar pengar, så ska jag betala tillbaka.

Om en person har lånat ut pengar som hen inte får tillbaka kan tvisten avgöras i domstol. Domen fungerar då som en exekutionstitel – ett dokument som gör det möjligt för Kronofogden att verkställa domen, t.ex. genom att driva in skulden.

Utöver rättsregler finns andra källor som påverkar vad som är gällande rätt. Det kan vara domstolsavgöranden (praxis), särskilt från Högsta domstolen (prejudikat). Det kan också vara förarbeten (t.ex. propositioner till riksdagen), som hjälper till att tolka lagar. Tillsammans kallas dessa för rättskällor. Jurister använder rättskällorna för att besvara juridiska frågor, och metoden de följer kallas juridisk metod.

Metoden går i korthet ut på att:

1. Identifiera ett juridiskt problem
2. Hitta relevanta rättskällor
3. Tolka reglerna
4. Tillämpa reglerna på den aktuella situationen

Juridiken delas vanligtvis in i civilrätt och offentlig rätt.

Civilrätten reglerar förhållanden mellan enskilda (privatpersoner och företag). Här ingår t.ex. köprätt, konsumenträtt, familjerätt, arbetsrätt, skadeståndsrätt, immaterialrätt och avtalsrätt.

Offentlig rätt reglerar förhållandet mellan det allmänna och enskilda. Här ingår t.ex. processrätt, straffrätt, konstitutionell rätt och skatterätt.

Civilrätten reglerar förhållanden mellan enskilda (privatpersoner och företag). Här ingår t.ex. köprätt, konsumenträtt, familjerätt, arbetsrätt, skadeståndsrätt, immaterialrätt och avtalsrätt.

Exempel - civilrätt:

Du beställer en dator från ett företag på nätet. När den kommer är skärmen trasig. Du och företaget är oense om du har rätt att häva köpet. → Tvisten gäller ett köpeavtal mellan en privatperson och ett företag, och löses enligt civilrättsliga regler (t.ex. konsumentköplagen).

Offentlig rätt reglerar förhållandet mellan det allmänna och enskilda. Här ingår t.ex. processrätt, straffrätt, konstitutionell rätt och skatterätt.

Exempel - offentlig rätt:

Polisen stoppar dig och gör en husrannsakan i din bostad utan beslut från domstol eller annat lagstöd. → Frågan handlar om statens maktutövning mot en privatperson, och avgörs enligt offentligrättsliga regler (t.ex. regler i rättegångsbalken och regeringsformen).

From:

<https://juridik.kristiansen.nu/> - **Juridik på gymnasiet**

Permanent link:

<https://juridik.kristiansen.nu/doku.php?id=raettsordningen&rev=1755181214>

Last update: **2025/08/14 14:20**

